

İKV BİLGİ NOTU

ÜÇÜNCÜ ÜLKELERDE KURULMASI PLANLANAN AB GERİ GÖNDERME MERKEZLERİ

Tunç İbrahim Ceylan, İKV Uzman Yardımcısı

6 Şubat 2025 tarihinde AB Temel Haklar Ajansı tarafından, AB'nin düzensiz göçmenler için üçüncü ülkelerde kurmayı planladığı geri gönderme merkezlerine dair bir tutum belgesi (*position paper*) yayımlandı.¹ Yayımlanan bu belge, AB'nin daha etkili bir geri gönderme mekanizması işletmek amacıyla AB dışında kurmayı tasarladığı geri gönderme merkezlerini (*return hubs*) konu ediniyor. Bu geri gönderme merkezleri, AB sınırlarından girişine izin verilmeyen düzensiz göçmenlerin geri dönüşleri gerçekleştirilinceye değin tutulacakları tesisler olarak öngörülüyor. Bu tesislerin bir AB Üye Devleti tarafından yönetilebileceği gibi geri gönderme merkezinin kurulduğu ülke yetkilileri tarafından da yönetilebileceği ifade ediliyor.

AB Temel Haklar Ajansıca yayımlanan tutum belgesinde, bu geri gönderme merkezlerinin insan haklarının ihlallerinden ilgili merkezden sorumlu AB Üye Devleti veya Frontex'in sorumlu tutulabileceği belirtiliyor. Geri gönderme merkezlerine ilişkin bu sorumluluğun, üçüncü bir ülkeyle yapılan bir geri kabul anlaşması kapsamında düzensiz göçmenlerin geri iade edilmesinden farklı olduğu ve bu merkezlerden üye ülke ve ilgili kurum yetkililerinin sorumlu tutulabileceğinin altı çiziliyor. Bu merkezlerin kurulabilmesinin ise ancak AB hukukuna uygun net kurullarla mümkün olabileceği ifade ediliyor. Belgede, AB'nin ya da AB üye ülkelerinin, geri gönderme merkezinin kurulacağı ülkeyle merkezin işleyişinin -en azından- asgari standartlarını AB hukuku temelinde belirleyecekleri hukuken bağlayıcı bir anlaşma akdetmeleri gerekliliğinin de üstünde duruluyor. İnsan haklarına dair durumun izlenmesinin de bu anlaşmalara dâhil edilmesi isteniyor.

Tutum belgesi, kişilerin bu merkezlere gönderilebilmesini ancak bireysel değerlendirmeler sonucu verilecek geçerli ve uygulanabilir bir ülkeye girişin reddi ya da ülkeyi terk etme kararıyla gerçekleştirebileceğini söylüyor. Şayet merkezlerde kişilere zarar gelecekse ve kişilerin kötü muameleye uğramasına sebep olarsa kişilerin bu merkezlere yollanmasının AB Temel Haklar Şartı'nın 4'üncü ve 19'uncu maddelerine aykırı olacağı belgede vurgulanıyor. Özel ihtiyacı olan kişilerin bu merkezlere naklinin muhtemelen mümkün olamayacağı ve çocukların da bu mekanizmanın dışında tutulması gerekliliği ifade ediliyor. Ayrıca, geri göndermeme ilkesinin de (*non-refoulement*) gözetilmesi belgede yer buluyor.

---

¹ European Union Agency for Fundamental Rights, "Planned Return Hubs in Third Countries: EU Fundamental Rights Law Issues", 06.02.2025. <https://fra.europa.eu/en/publication/2025/return-hubs>